

Sygn. akt **XXVIII C 22950/22**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia **13 czerwca 2024 roku**

Sąd Okręgowy w Warszawie XXVIII Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: sędzia del. Michał Maj

Protokolant: sekretarz sądowy Julia Kraszewska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu **13 czerwca 2024 roku** w Warszawie

sprawy z powództwa **J. Z. i I. Z.**

przeciwko **(...) Bankowi (...) S.A. z siedzibą w W.**

o ustalenie i zapłatę, ewentualnie o zapłatę

1. ustala, że umowa kredytu numer (...) z dnia 21 maja 2008 roku jest nieważna,

2. zasądza od pozwanego na rzecz powodów:

a. kwotę **257.072,91 zł (dwieście pięćdziesiąt siedem tysięcy siedemdziesiąt dwa złote 91/100)** z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia **14 marca 2023 roku** do dnia zapłaty,

b. kwotę **22.825,23 CHF (dwadzieścia dwa tysiące osiemset dwadzieścia pięć franków szwajcarskich 23/100)** z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia **14 marca 2023 roku** do dnia zapłaty,

3. oddala powództwo w pozostałej części,

4. zasądza tytułem zwrotu kosztów procesu od pozwanego na rzecz powodów kwotę **11.834 zł (jedenaście tysięcy osiemset trzydzieści cztery złote)** z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się niniejszego orzeczenia do dnia zapłaty.

Sygn. akt **XXVIII C 22950/22**

UZASADNIENIE

Strona powodowa (dalej także jako: kredytobiorca, konsument) wniosła o:

- ustalenie nieważności umowy kredytu zawartej przez strony,

- zasądzenie od pozwanego (dalej także jako: bank) kwot 257.072,91 zł i 22.825,23 CHF z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia następującego po dniu doręczenia pozwanemu pozwu do dnia zapłaty.

Pozwany wniosł o oddalenie powództwa.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 21.05.2008 r. pomiędzy stroną powodową a (...) Bank (...) S.A. (poprzednikiem prawnym pozwanego) została zawarta umowa kredytu nr (...), składająca się z Części Szczególnej Umowy (dalej: (...)) i Części Ogólnej Umowy (dalej: (...)), o następującej treści.

Kredyt denominowany został udzielony w złotych w kwocie, stanowiącej równowartość 171.258,01 CHF (§ 1 ust. 1 (...)).

Przeznaczeniem kredytu było finansowanie kosztów budowy domu jednorodzinnego w O. przy ul. (...) (§ 1 ust. 2 (...)).

Okres kredytowania trwa od 21.05.2008 r. do 20.05.2038 r. (§ 1 ust. 4 (...)).

Kredyt mieszkaniowy (...) jest udzielany w złotych (§ 1 ust. 1 (...)).

W przypadku kredytu denominowanego w walucie obcej, kwota kredytu wypłacona w złotych, zostanie określona poprzez przeliczenie na złote kwoty wyrażonej w walucie, w której kredyt jest denominowany, według kursu kupna tej waluty, zgodnie z Tabelą kursów, obowiązującą w banku w dniu uruchomienia środków, w momencie dokonywania przeliczeń kursowych (§ 1 ust. 2 (...)).

W przypadku kredytu denominowanego w walucie obcej, zmiana kursu waluty wpływa na wypłacane w złotych przez bank kwoty transz kredytu oraz na spłacane w złotych przez kredytobiorcę kwoty rat kapitałowo-odsetkowych (§ 1 ust. 3 pkt 1 (...)).

W przypadku kredytu denominowanego w walucie obcej, ryzyko związane ze zmianą kursu waluty ponosi kredytobiorca, z uwzględnieniem § 11 ust. 2-4 oraz § 18 ust. 6 (§ 1 ust. 3 pkt 2 (...)).

Oprocentowanie kredytu ustalane jest według zmiennej stopy procentowej, stanowiącej sumę odpowiedniej stopy procentowej bazowej oraz marży banku (§ 2 ust. 1 (...)).

Stopa bazowa odpowiada obowiązującej w ostatnim dniu roboczym przed dniem uruchomienia środków stawce LIBOR 3M – w przypadku kredytów denominowanych w USD lub CHF (§ 2 ust. 2 pkt 3 (...)).

Całkowity koszt kredytu może ulec zmianie w przypadku zmiany kursów walut (§ 5 ust. 2 pkt 7 (...)).

Bank pobiera następujące prowizje i opłaty z tytułu udzielanego kredytu: prowizję za zmianę waluty kredytu – liczoną procentowo od kwoty pozostającej do spłaty (§ 6 ust. 1 pkt 4 (...)).

W przypadku kredytu denominowanego w walucie obcej, prowizje pobierane są w złotych, w równowartości kwot wyrażonych w walucie obcej (§ 7 ust. 5 (...)).

Do przeliczenia kwot prowizji z waluty polskiej na złote, stosuje się kurs sprzedaży danej waluty według Tabeli kursów, obowiązującej w banku w dniu zapłaty prowizji, w momencie dokonywania przeliczeń kursowych (§ 7 ust. 6 (...)).

W przypadku kredytu denominowanego w walucie obcej, wypłata środków następuje w złotych, w kwocie stanowiącej równowartość wypłaconej kwoty wyrażonej w walucie obcej (§ 11 ust. 2 (...)).

Do przeliczeń kwot walut uruchamianego kredytu stosuje się kurs kupna waluty obcej według Tabeli kursów obowiązującej w banku w dniu wypłaty środków, w momencie dokonywania przeliczeń kursowych (§ 11 ust. 3 (...)).

W przypadku kredytów denominowanych, gdy przyznana kwota kredytu, na skutek różnic kursowych, okaże się na dzień uruchomienia ostatniej transzy kredytu kwotą: 1/ przewyższającą kwotę wymaganą do realizacji celu określonego w § 1 ust. 2 (...), bank uruchomi środki w wysokości, stanowiącej równowartość w walucie kredytu kwoty niezbędnej do realizacji tego celu oraz dokona pomniejszenia salda zadłużenia poprzez spłatę kwoty niewykorzystanej, 2/ niewystarczającą do realizacji celu, określonego w § 1 ust. 2 (...), kredytobiorca zobowiązany jest do uzupełnienia brakującej kwoty ze środków własnych (§ 11 ust. 4 (...)).

W przypadku kredytu denominowanego w walucie obcej: 1/ harmonogram spłat kredytu wyrażony jest w walucie, w której kredyt jest denominowany, 2/ spłata następuje w złotych, w równowartości kwot wyrażonych w walucie obcej, 3/ do przeliczeń wysokości rat kapitałowo-odsetkowych spłacanego kredytu stosuje się kurs sprzedaży danej waluty

według Tabeli kursów obowiązującej w banku w dniu spłaty, w momencie dokonywania przeliczeń kursowych (§ 13 ust. 7 (...)).

Dowód: umowa – k. 39-45.

W dacie zawarcia powyższej umowy obowiązywały „Ogólne warunki udzielania przez (...) Bank (...) S.A. kredytu mieszkaniowego (...) z września 2007 r. o następującej treści.

Tabela kursów to aktualna „Tabela kursów walutowych (...) Bank (...) S.A.” obowiązująca w banku w momencie dokonywania przeliczeń kursowych. Tabela kursów jest udostępniana klientom na tablicy ogłoszeń w placówkach banku oraz publikowana na stronie internetowej banku i na życzenie klienta informacje o kursach obowiązujących w banku udzielane są również telefonicznie (§ 1 ust. 17).

W przypadku kredytu denominowanego w walucie obcej, wypłata środków następuje w złotych, na warunkach określonych w umowie o kredyt (§ 4 ust. 7).

Dowód: ogólne warunki – k. 46-50.

Zawarcie powyższej umowy zostało poprzedzone złożeniem przez stronę powodową zaakceptowanego przez bank wniosku o udzielenie kredytu w kwocie 350.000 zł, w walucie CHF, w którego treści znajdowała się adnotacja o następującej treści:

„Oświadczam, iż zostałem(-am) poinformowany(-a) przez (...) Bank (...) S.A. o ponoszeniu przeze mnie ryzyka, wynikającego ze zmiany kursu waluty, w przypadku zaciągnięcia kredytu denominowanego w walucie obcej oraz przyjmuję do wiadomości i akceptuję to ryzyko. Ponadto zobowiązuję się, że w przypadku wzrostu kursu waluty, w jakiej jest denominowany kredyt, dokonam następujących czynności: 1/ dołączę do kredytu (na żądanie banku) dodatkowego kredytobiorcę, którego dochody przywrócą zdolność kredytową – w przypadku utraty zdolności kredytowej, 2/ ustanowię (na żądanie banku) dodatkowe prawne zabezpieczenie lub zwiększę dotychczasowe zabezpieczenie – w przypadku relatywnego zmniejszenia wartości przyjętego prawnego zabezpieczenia spłaty kredytu, 3/ dokonam (na żądanie banku) ubezpieczenia finansowego od ryzyk, związanych z niskim wkładem w sytuacji, gdy obciążenie kredytem nieruchomości, stanowiącej prawne zabezpieczenie spłaty kredytu, przekroczy poziom wymaganego przez bank. Jednocześnie oświadczam, iż odrzucam ofertę (...) Bank (...) S.A. udzielenia kredytu w złotych.”

Dowód: wniosek – k. 147-149.

W dniu 21.02.2012 r. strony zawarły aneks (określony jako „porozumienie”) do umowy kredytu, pozwalający kredytobiorcy na spłatę rat kredytu bezpośrednio w CHF.

Dowód: porozumienie – k. 52.

Bank uruchomił kredyt kwotą łącznie 347.738 zł. W okresie od dnia 21.05.2008 r. do dnia 17.10.2022 r. bank pobrał od strony powodowej łącznie kwoty:

- 252.164,41 zł i 22.825,23 CHF tytułem spłaty rat kredytu,
- 2.928,50 zł tytułem prowizji za udzielenie kredytu,
- 100 zł tytułem prowizji za zawarcie aneksu,
- 350 zł tytułem opłaty za wycenę nieruchomości,
- 1.530 zł tytułem opłat za monity.

Dowód: zaświadczenie – k. 53-59.

Strona powodowa zna, rozumie i akceptuje skutki stwierdzenia nieważności umowy oraz nie zgadza się na utrzymanie w mocy zawartych w umowie niedozwolonych postanowień umownych.

Dowód: oświadczenie – k. 35, 179-182.

Celem kredytu było uzyskanie środków na budowę domu mieszkalnego przeznaczonego na zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych strony powodowej. Nieruchomość ta nie była wykorzystywana do prowadzenia działalności gospodarczej. Od 2020 r. pod adresem nieruchomości jest zarejestrowana działalność gospodarcza powoda z zakresu usług informatycznych i powódki z zakresu usług edukacyjnych. Działalność ta była faktycznie wykonywana poza domem powodów. Koszty związane z kredytem nie były rozliczane w kosztach działalności gospodarczej powodów. Nieruchomość nie była wynajmowana.

Postanowienia umowy kredytu dotyczące powiązania z kursem waluty obcej i sposobu przeliczeń kursowych nie zostały indywidualnie uzgodnione przez strony. Przed zawarciem umowy przedstawiciel banku nie udzielił informacji, jak sposób bank ustala wysokość kursów walut obcych i spreadu, jak ryzyko kursowe związane z kredytem przekłada się na wysokość rat i zadłużenia kredytobiorcy. W czasie zawierania umowy strona powodowa nie posiadała dochodów ani oszczędności w CHF. Powodowie są małżonkami w ustroju ustawowej wspólności majątkowej. Strona powodowa zorientowała się, że umowa zawiera niedozwolone postanowienia umowne w 2022 r. Strona powodowa zna, rozumie i akceptuje skutki stwierdzenia nieważności umowy oraz nie zgadza się na utrzymanie w mocy zawartych w umowie niedozwolonych postanowień umownych.

Dowód: przesłuchanie stron – k. 248-249.

Podstawę ustaleń faktycznych stanowiły wymienione dokumenty, których treść ani autentyczność nie była kwestionowana przez strony, oraz zeznania strony powodowej, które były spójne, logiczne, konsekwentne i pobawione sprzeczności oraz znajdowały potwierdzenie w pozostałych dowodach. Powyższe dowody były wystarczające dla oceny stanowisk i żądań stron, a pozostałe dowody nie miały istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy.

Dowód z opinii biegłego został pominięty, ponieważ rozpoznanie sprawy nie wymagało wiadomości specjalnych (art. 278 § 1 k.p.c.).

Zeznania świadka M. T. i były nieprzydatne dla ustalenia faktów istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, ponieważ świadek nie był w stanie wskazać żadnych konkretnych faktów w zakresie okoliczności zawarcia umowy, natomiast ogólne informacje dotyczące zawierania podobnych umów oraz funkcjonowania banku nie miały istotnego znaczenia dla sprawy.

Wniosek o przeprowadzenie dowodu z zeznań świadka D. Z. został cofnięty przez pełnomocnika pozwanego na rozprawie w dniu 13.06.2024 r. (k. 248).

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo jest zasadne.

Interes prawny.

Kredytobiorca posiada interes prawny w ustaleniu nieistnienia stosunku prawnego w rozumieniu art. 189 k.p.c. Mianowicie okres kredytu wskazany w umowie jeszcze nie upłynął, zaś bank stoi na stanowisku, że umowa jest ważna, domaga się od kredytobiorcy zapłaty kolejnych rat kredytu i nie wyraża zgody na wykreślenie z księgi wieczystej hipoteki zabezpieczającej roszczenia banku wynikające z umowy. Wobec tego powództwo o zapłatę nie kończyłoby definitywnie sporu stron dotyczącego oceny, czy umowa jest ważna.¹

Brak bezwzględnej nieważności umowy.

Brak jest podstaw do uznania umowy kredytu za bezwzględnie nieważną. Zawieranie umów kredytu powiązanych z walutą obcą (indeksowanych i denominowanych) jest i było dopuszczalne w świetle art. 353¹ k.c. i art. 69 ustawy Prawo bankowe w brzmieniu obowiązującym w dacie zawarcia umowy. Treść umowy nie naruszała także zasady nominalizmu (art. 358 § 1 k.c. w brzmieniu obowiązującym do dnia 23.01.2009 r.), skoro przepisy nie wyłączały możliwości zawarcia umowy kredytu w walucie obcej. Z przyczyn wyjaśnionych w dalszej części uzasadnienia postanowienia umowne obciążające kredytobiorcę nieograniczonym ryzykiem kursowym i dające bankowi całkowitą swobodę w kształtowaniu kursu waluty obcej stanowią niedozwolone postanowienia umowne (art. 385¹ § 1 k.c.), co wyłącza możliwość uznania ich za sprzeczne z zasadami współżycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.) lub sprzeczne z naturą stosunku prawnego (art. 353¹ k.c.).²

Status konsumenta.

Dowody przeprowadzone w sprawie nie budzą wątpliwości co do tego, że umowa kredytu wiąże się z działalnością gospodarczą banku, a zarazem brak jest takiego związku w przypadku kredytobiorcy, a zatem jest on konsumentem (art. 22¹ k.c.).

Oceny tej nie neguje fakt zarejestrowania działalności gospodarczej pod adresem nieruchomości sfinansowanej za środki pochodzące z kredytu, gdyż rejestracja ta miała charakter jedynie ewidencyjny, skoro w nieruchomości tej nigdy faktycznie nie była prowadzona działalność gospodarcza. Ponadto sama rejestracja miała miejsce już po zawarciu umowy kredytu, a chwilą decydującą o uznaniu określonej osoby fizycznej jako konsumenta, jest chwila dokonywania czynności prawnej³, zaś brak jest dowodu na okoliczność, aby już w dacie zawarcia umowy kredytu kredytobiorca planował w przyszłości wykorzystać nieruchomość do prowadzenia działalności gospodarczej.

Indywidualne uzgodnienia.

Ciężar dowodu, że postanowienia umowy wprowadzające powiązanie kredytu z kursem CHF i określające sposób przeliczeń kursowych zostały indywidualnie uzgodnione, spoczywał na banku (art. 385¹ § 4 k.c.), który temu ciężarowi nie sprostał - nie można bowiem uznać „wyboru waluty” kredytu przez konsumenta za negocjacje, skoro sprowadza się to jedynie do zatwierdzenia jednej z kilku możliwości oferowanych przez bank, zaś sam sposób przeliczania kursów walut był ustalany jednostronnie przez bank. Należy przy tym mieć na uwadze, że przedmiot sporu niniejszej sprawy dotyczył wyłącznie klauzul ryzyka kursowego i klauzul przeliczeniowych, a zatem ewentualne negocjacje innych postanowień umownych (dotyczących w szczególności wysokości marży oprocentowania, prowizji, opłat itd.) nie ma tym zakresie żadnego znaczenia.

Sama kwota kredytu (w CHF) nie była uzgodniona indywidualnie, ponieważ ustalenia określonej kwoty franków szwajcarskich dokonał pozwany bank – kredytobiorca we wniosku kredytowym wskazał określoną kwotę w PLN, natomiast bank dokonał jej przeliczenia na CHF według swojej tabeli kursowej, a zatem bez uzgodnienia z konsumentem – podanie kwoty kredytu w walucie obcej było konieczne z uwagi na konstrukcję kredytu denominowanego i nie wynikało z woli konsumenta, którego celem było uzyskanie środków w PLN, skoro miały one być przeznaczone na realizację celu mieszkaniowego w Polsce. Rzeczywisty brak wynegocjowania przez konsumenta kwoty kredytu jest wręcz oczywisty, kiedy wziąć pod uwagę fakt, że we wniosku kredytowym kredytobiorca wskazał potrzebną mu kwotę PLN, a po zawarciu umowy bank wypłacił mu kwotę PLN, jednak w innej wysokości (wynikającej z zastosowanego kursu przeliczeniowego).

Klauzula ryzyka kursowego.

Klauzula ryzyka kursowego (§ 1 ust. 1 (...) umowy w zakresie określającym kwotę kredytu w walucie CHF) określa główne świadczenie umowy kredytu, lecz nie została sformułowana w sposób jednoznaczny (art. 385¹ §

1 k.c.), ponieważ analiza treści umowy i okoliczności jej zawarcia nie pozwala na stwierdzenie, że kredytobiorca został należycie poinformowany o konsekwencjach ryzyka kursowego związanego z umową. Informacja ta powinna jednoznacznie wskazywać na to, że ryzyko kursowe jest nieograniczone i obejmować realne przykłady obrazujące charakter tego ryzyka i jego potencjalne skutki, takie jak historyczny wykres kursu CHF/PLN za odpowiednio długi okres i symulację obrazującą wpływ znacznego wzrostu tego kursu na wysokość rat kredytu i zadłużenia kredytobiorcy liczonych w PLN. Tymczasem informacje udzielone przez bank tych wymogów nie spełniały. Wobec tego należało uznać, że klauzula ryzyka kursowego kształtuje prawa i obowiązki konsumenta sprzecznie z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (art. 385¹ § 1 k.c.), skoro pomimo nieuzyskania stosownych informacji konsument, który nie miał dochodów ani oszczędności w CHF, został obciążony Nielimitowanym ryzykiem zmiany kursu tej waluty, przed którym nie był w stanie zabezpieczyć się w żaden sposób.

Dla powyższej oceny nie ma znaczenie późniejsze udzielenie powodom informacji w przedmiocie ryzyka kursowego, gdyż Sąd dokonuje oceny, czy postanowienia umowne są niedozwolone (art. 385¹ § 1 k.c.), według stanu z chwili zawarcia umowy.⁴ W związku z tym dokument w postaci informacji z dnia 7.03.2012 r. (k. 165-166) był irrelevantny i wobec tego Sąd nie dokonywał ustaleń na jego podstawie.

Klauzula ryzyka kursowego w umowie kredytu denominowanego w walucie obcej określa samą kwotę kredytu, czyli najistotniejsze postanowienie umowy kredytu. A zatem nie ma w ogóle możliwości, aby „luka” powstała po tej klauzuli mogła zostać uzupełniona przepisem prawa krajowego. W rezultacie umowa kredytu po wyłączeniu z niej klauzuli ryzyka kursowego nie może dalej obowiązywać (w rozumieniu art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG), a zatem jest nieważna (art. 58 § 1 k.c.).

Klauzule przeliczeniowe.

Klauzule przeliczeniowe (§ 1 ust. 2 (...), § 11 ust. 3 (...) i § 13 ust. 7 pkt 3 (...)) nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c.), tj. prostym i zrozumiałym językiem (art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13/EWG), ponieważ ich treść nie pozwala na stwierdzenie, w jaki sposób bank ustala kurs CHF dla celu wykonania umowy kredytu, a także kształtują one prawa i obowiązki konsumenta sprzecznie z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (art. 385¹ § 1 k.c.). W oparciu o te postanowienia kredytobiorca został obciążony koniecznością pokrywania kosztów spreadu, pomimo że koszty te nie odpowiadały żadnej usłudze świadczonej przez bank na rzecz klienta, a w umowie brak jest jednoznacznej informacji o tym, że konsument ponosi takie koszty, jaka jest ich wysokość i z czego one wynikają. Ponadto klauzule przeliczeniowe dawały bankowi całkowitą swobodę w sposobie kształtowania wysokości kursu waluty obcej, ponieważ postanowienia umowy w żaden sposób nie precyzowały, w oparciu o jakie zasady kurs waluty obcej miał być ustalany przez bank, a zatem bank mógł ustalić ten kurs na dowolnym poziomie. W rezultacie bank w oparciu o klauzule przeliczeniowe uzyskał rzeczywistą możliwość dowolnego kształtowania wysokości świadczeń kredytobiorcy oraz własnych (skoro decydował także o wysokości kursu, po którym następuje wypłata kredytu), co jest sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumenta. Stanowisko to jest utrwalone w orzecznictwie.⁵

Należy przy tym zwrócić uwagę, że konstrukcja kredytu denominowanego determinowała to, że zakres swobody banku w kształtowaniu praw i obowiązków stron był jeszcze dalej idący aniżeli przy kredycie indeksowanym. Mianowicie w kredycie indeksowanym kwota kredytu była od początku podana w PLN, a zatem umowa przewidywała wprost wysokość świadczenia, które ma spełnić bank. Natomiast z uwagi na fakt, że w kredycie denominowanym kwota kredytu była wskazana w CHF, a jej wypłata była dokonywana w PLN po dokonaniu przeliczenia przez bank, oznaczało to, że w tego rodzaju kredycie bank decyduje nie tylko o wysokości świadczeń spełnianych przez kredytobiorcę, ale także o wysokości świadczenia spełnianego przez siebie.

Sąd dokonał oceny, czy postanowienia umowne są niedozwolone (art. 385¹ § 1 k.c.), według stanu z chwili zawarcia umowy.⁶ Tym samym dla powyższej oceny nie miały żadnego znaczenia okoliczności takie jak sposób wykonywania umowy, wieloletnie realizowanie obowiązków umownych przez kredytobiorcę bez żadnych zastrzeżeń, faktyczny

sposób ustalania wysokości kursów waluty obcej przez bank i ich relacja do innych kursów występujących na rynku, późniejsze zmiany stanu prawnego (w szczególności wejście w życie ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw) czy kwestia ewentualnego zawarcia przez strony aneksu do umowy kredytu upoważniającego kredytobiorcę do spłaty rat kredytu bezpośrednio w walucie obcej. Dla oceny abuzywności klauzul przeliczeniowych nie miało także znaczenia, że wybór kredytu powiązanego z kursem waluty obcej pozwalał kredytobiorcy na skorzystanie z niższego oprocentowania (...).

Zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c., niedozwolone postanowienia umowne nie wiążą konsumenta, zatem brak jest podstaw do modyfikacji tych postanowień lub uznania, że nie wiążą one konsumenta jedynie w pewnym zakresie ani uzupełnienia powstałej po tych postanowieniach „luki” jakkolwiek treścią, w tym w szczególności przepisami prawa krajowego. Odmienne zapatrywanie byłoby sprzeczne z brzmieniem oraz celem przepisów art. 385¹ § 1 k.c. i art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG.⁷ Przede wszystkim zaś uzupełnienie umowy przepisem prawa krajowego nie może mieć miejsca w sytuacji, w której usunięcie z umowy nieuczciwego warunku prowadzi do jej nieważności, która jest akceptowana przez konsumenta,⁸ zaś w niniejszej sprawie kredytobiorca nie zgodził się na obowiązywanie umowy z nieuczciwymi warunkami ani na uzupełnienie jej treści przepisem prawa krajowego, natomiast wyraził zgodę na stwierdzenie nieważności umowy, będąc świadomym wynikających z tego konsekwencji. Co więcej, przepisem krajowym służącym uzupełnieniu treści umowy nie mógłby być art. 358 § 2 k.c. w brzmieniu obowiązującym od dnia 24.01.2009 r., ponieważ jest on przepisem prawa krajowego o charakterze ogólnym, który nie ma zastosowania konkretnie do umów zawieranych pomiędzy przedsiębiorcą a konsumentem⁹, a ponadto ma on zastosowanie tylko „jeżeli przedmiotem zobowiązania jest suma pieniężna wyrażona w walucie obcej” (art. 358 § 1 k.c.), a zatem nie dotyczy on zobowiązań wynikających z umowy kredytu denominowanego w walucie obcej, w której świadczenia zostały oznaczone w walucie polskiej, natomiast w walucie obcej jest wyrażana tylko kwota kredytu, która jednak podlega wypłacie w walucie krajowej. Podsumowując, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce zawartego w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego niedozwolonego postanowienia umownego odnoszącego się do sposobu określania kursu waluty obcej zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów.¹⁰

Klauzule przeliczeniowe określają świadczenia główne w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. 11, ponieważ nie tylko samo powiązanie kredytu z walutą obcą, ale również sposób dokonywania przeliczeń kursowych koniecznych do realizacji takiej umowy określają istotę umowy kredytu denominowanego do waluty obcej. Skoro zaś postanowienia te określają sposób wykonywania umowy i wobec tego bez nich nie jest możliwe stwierdzenie, jak umowa ma być wykonywana, co oznacza, że umowa po wyłączeniu z niej klauzul przeliczeniowych nie może dalej obowiązywać (w rozumieniu art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG), a zatem nie wiąże także w pozostałym zakresie¹², czyli jest w całości nieważna¹³ (art. 58 § 1 k.c.).

Należy przy tym mieć na uwadze, że w przypadku kredytu denominowanego, który podlegał wypłacie tylko w PLN, skutek w postaci nieważności umowy wobec stwierdzenia abuzywności klauzuli przeliczeniowej dotyczącej wypłaty kredytu w złotych po kursie kupna banku jest jeszcze bardziej ewidentny aniżeli w przypadku innych umów kredytu powiązanych z walutą obcą. Skoro bowiem kwota kredytu była wyrażona w CHF, lecz wypłata kredytu była możliwa tylko w PLN, to wyłączenie z umowy regulującej sposób przeliczenia CHF na PLN dla celu wypłaty kredytu powoduje, że nie jest w ogóle możliwe ustalenie kwoty PLN, w której kredyt ma zostać wypłacony, a tym samym nie jest możliwe ustalenie treści podstawowego świadczenia banku, o którym mowa w art. 69 ust. 1 ustawy Prawo bankowe. Stanowisko to znajduje oparcie w aktualnym orzecznictwie Sądu Najwyższego, który wskazał, że „umowa jest umową kredytu denominowanego, w której określono kwotę kredytu w walucie obcej i przewidziano jednocześnie, że wypłata powinna nastąpić w złotych. Eliminacja klauzuli przeliczeniowej w takiej umowie sprawia, że nie wiadomo, jaką kwotę powinien wypłacić bank. Oznacza to, że brakuje niezbędnego elementu konstrukcyjnego stosunku prawnego i niemożliwe jest jego uzupełnienie.”¹⁴ Faktem jest, że w dawniejszym orzecznictwie Sądu Najwyższego dopuszczano możliwość utrzymania w mocy umowy kredytu denominowanego po stwierdzeniu bezskuteczności niedozwolonych klauzul przeliczeniowych przez uznanie, że kwotą kredytu nie jest kwota wskazana w umowie w CHF,¹⁵ lecz kwota faktycznie wypłacona przez bank w PLN, jednak zabieg ten de facto stanowi niedopuszczalną ingerencję Sądu w treść

umowy kredytu wykraczającą poza ramy wynikające z art. 385¹ § 1 k.c. i art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG, która została wprost wykluczona w aktualnym orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości.¹⁶ Do tego należy dodać, że umowa kredytu przewidywała, że raty kredytu mogły być spłacane wyłącznie w PLN, a nie w walucie obcej, a zatem brak związania postanowieniem dotyczącym przeliczenia rat kredytu spłacanych w walucie polskiej na zadłużenie w walucie obcej wykluczał możliwość wykonywania umowy.

Świadczenie nienależne.

Nieważność umowy kredytu *ex tunc* oznacza, że wszystkie świadczenia spełnione na jej podstawie stanowią świadczenia nienależne (*condictio sine causa*) podlegające zwrotowi na podstawie art. 405 k.c. w zw. z art. 410 § 1 k.c. Natomiast fakt, że bankowi przysługuje wobec kredytobiorcy analogiczne roszczenie sam z siebie nie może uzasadniać oddalenia powództwa kredytobiorcy o zapłatę na podstawie art. 411 pkt 2 lub 4 k.c.¹⁷ Nie zachodzą także przesłanki do zastosowania art. 409 k.c. lub art. 5 k.c.

Nieważność umowy kredytu oznacza zatem, że bank powinien zwrócić kredytobiorcy pobrane od niego raty kredytu, odsetki karne oraz opłaty i prowizje związane z zawarciem i wykonywaniem umowy kredytu.

Mając powyższe na uwadze, Sąd zasądził od banku na rzecz kredytobiorcy kwoty 257.072,91 zł i 22.825,23 CHF tytułem zwrotu świadczenia nienależnego spełnionego w okresie objętym żądaniem pozwu, z czego:

- 252.164,41 zł i 22.825,23 CHF tytułem spłaty rat kredytu,
- 2.928,50 zł tytułem prowizji za udzielenie kredytu,
- 100 zł tytułem prowizji za zawarcie aneksu,
- 350 zł tytułem opłaty za wycenę nieruchomości,
- 1.530 zł tytułem opłat za monity.

Sposób zasądzenia świadczenia.

Należność zasądzono na rzecz powodów będących małżonkami do ich majątku wspólnego. Jak słusznie wskazuje się w literaturze, „Poprawną formułą jest więc tutaj „zasądzenie świadczenia na rzecz powodów”; bez zastosowania konstrukcji zasądzenia solidarnego, ale też bez rozdzielania świadczenia na części przypadające każdemu z małżonków. Jest zaś oczywistością, że zasądzone na rzecz obojga małżonków świadczenie wejdzie, po jego wyegzekwowaniu, do majątku wspólnego małżonków; stanowiącego przedmiot wspólności łącznej.”¹⁸ Wobec tego powództwo zostało oddalone w części obejmującej żądanie zasądzenia świadczenia na rzecz powodów solidarnie, skoro solidarność zobowiązania, w tym solidarność czynna, musi mieć podstawę w ustawie lub czynności prawnej (art. 369 k.c.), takiej zaś podstawy brak jest w niniejszej sprawie. Jednocześnie zasądzenie kwoty dochodzonej pozwem, lecz w sposób inny niż wskazany przez powodów, nie stanowi naruszenia art. 321 § 1 k.p.c., a odmienna wykładnia tego przepisu jest uznawana w orzecznictwie za oczywiście błędną.¹⁹

Przedawnienie.

Roszczenie o zwrot świadczenia nienależnego przedawnia po upływie wynikającego z art. 118 k.c. terminu 6 lat na koniec roku kalendarzowego (10 lat co do roszczenia o zwrot świadczeń spełnionych przed dniem 9.07.2018 r., zgodnie z art. 5 ust. 3 ustawy z dnia 13 kwietnia 2018 r. o zmianie ustawy - kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw). Termin przedawnienia roszczenia konsumenta o zwrot świadczeń spełnionych na podstawie umowy kredytu, która jest nieważna bądź zawiera niedozwolone postanowienia umowne rozpoczyna bieg z dniem, w którym konsument dowiedział się (lub przy zachowaniu należytej staranności powinien był się dowiedzieć) o tym, że umowa jest nieważna lub że zawiera niedozwolone postanowienia umowne²⁰, a z przeprowadzonych dowodów wynika, że miało to miejsce najwcześniej w 2022 r. Wobec tego w tym roku rozpoczął się bieg terminu przedawnienia (art. 120 § 1 k.c.) roszczenia

kredytobiorcy o zapłatę, który nie upłynął jeszcze w dniu złożenia pozwu, kiedy to doszło do przerwania biegu tego terminu (art. 123 § 1 pkt 1 k.c.). Tym samym roszczenie kredytobiorcy nie jest przedawnione.

Odsetki.

Roszczenie o zwrot świadczenia nienależnego stanowi roszczenie bezterminowe²¹, a zatem staje się wymagalne po wezwaniu do zapłaty (art. 455 k.c.). Jednocześnie skuteczność dochodzenia zwrotu powyższego świadczenia przez konsumenta nie może być uzależniona od złożenia przez niego oświadczenia, że nie wyraża zgody na utrzymanie w mocy nieuczciwych warunków umownych i wyraża zgodę na uznanie umowy za nieważną.²²

Wezwanie do zapłaty nastąpiło z chwilą doręczenia pozwanemu odpisu pozwu w dniu 27.02.2023 r., co oznacza, że pozwany powinien był spełnić świadczenie dochodzone pozwem w terminie 14 dni od tej daty, a zatem popadł w opóźnienie z dniem 14.03.2023 r. i od tej daty na podstawie art. 481 § 1 i 2 k.c. zostały od niego zasądzone odsetki ustawowe za opóźnienie.

Koszty procesu.

Stosownie do wyniku postępowania, pozwany został na podstawie art. 100 k.p.c. obciążony całymi kosztami procesu obejmującymi kwoty:

- 1.000 zł tytułem równowartości opłaty od pozwu,
- 34 zł tytułem równowartości opłaty skarbowej od pełnomocnictwa,
- 10.800 zł tytułem kosztów zastępstwa prawnego w stawce wynikającej z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie.

1 Por.:

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17.03.2022 r., II CSKP 474/22,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10.05.2022 r., II CSKP 163/22,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18.05.2022 r., II CSKP 1030/22,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19.05.2022 r., II CSKP 797/22,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20.06.2022 r., II CSKP 701/22,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23.06.2022 r., II CSKP 616/22.

2 Por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 28.04.2022 r., III CZP 40/22.

3 Por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 9.02.2012 r., V ACa 96/12.

4 Por. uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20.06.2018 r., III CZP 29/17.

5 Por.:

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22.01.2016 r., I CSK 1049/14,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1.03.2017 r., IV CSK 285/16,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24.10.2018 r., II CSK 632/17,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13.12.2018 r., V CSK 559/17,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27.02.2019 r., II CSK 19/18,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4.04.2019 r., III CSK 159/17,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9.05.2019 r., I CSK 242/18,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29.10.2019 r., IV CSK 309/18,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11.12.2019 r., V CSK 382/18,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30.09.2020 r., I CSK 556/18.

6 Por. uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20.06.2018 r., III CZP 29/17.

7 Por.:

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 3.10.2019 r., C-290/18, D., pkt 62,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 29.04.2021 r., C-19/20, Bank (...), pkt 67-70.

8 Por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 8.09.2022 r., C-80/21 – C-82/21, (...), pkt 78.

9 Por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 8.09.2022 r., C-80/21 - C-82/21, (...), pkt 76.

10 Por. uchwała pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z dnia 25.04.2024 r., III CZP 25/22.

11 Por.:

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4.04.2019 r., III CSK 159/17,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9.05.2019 r., I CSK 242/18,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11.12.2019 r., V CSK 382/18.

12 Por. uchwała pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z dnia 25.04.2024 r., III CZP 25/22.

13 Por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11.12.2019 r., V CSK 382/18.

14 Por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26.05.2022 r., II CSKP 650/22.

15 Por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29.10.2019 r., IV CSK 309/18.

16 Por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 8.09.2022 r., C-80/21 – C-82/21, (...), pkt 79, 83-84.

17 Por.:

- uchwała Sądu Najwyższego z dnia 16.02.2021 r., III CZP 11/20,
- uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z mocą zasady prawnej z dnia 7.05.2021 r., III CZP 6/21,
- postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6.07.2021 r., III CZP 41/20,
- uchwała pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z dnia 25.04.2024 r., III CZP 25/22.

18 Por. E. Gniewek, O wadliwościach stosowania zasad solidarności czynnej w postępowaniu sądowym – uwag kilka, MOP 2009, Nr 3, str. 121.

19 Por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23.11.2018 r., II CNP 54/17.

20 Por.:

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 9.07.2020 r., (...) i (...), C#698/18 i C#699/18, pkt 67 i 83,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 16.07.2020 r., C. i B. A., C#224/19 i C#259/19, pkt 91-92,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 22.04.2021 r., (...), C-485/19, pkt 63-66,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 10.06.2021 r., (...), C-776/19 - C-782/19, pkt 46-48,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 8.09.2022 r., (...), C-80/21 - C-82/21, pkt 100,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 25.04.2024 r., C-484/21, C., pkt 37,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 25.04.2024 r., C-561/21, (...), pkt 34,
- uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z mocą zasady prawnej z dnia 7.05.2021 r., III CZP 6/21,
- uchwała Sądu Najwyższego z dnia 13.01.2022 r., III CZP 61/22.

21 Por.:

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3.04.1998 r., III CKN 436/97
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28.04.2004 r., V CK 461/03.

22 Por.:

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 7.12.2023 r., C-140/22, (...), pkt 59, 65.
- postanowienie Trybunału Sprawiedliwości z dnia 3.05.2024 r., C-348/23, (...), pkt 35.